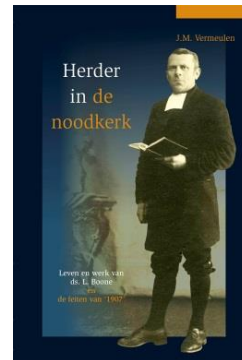

Geschiedschrijving van ds. J. Schipper over ds. L. Boone

Ruim 100 jaar bestond een vertekend beeld over ds. L. Boone en de Vereniging van 1907. Boones biografie, die in februari 2017 verscheen onder de titel *Herder in de noodkerk*, heeft dat beeld fors gecorrigeerd.

Ds. J. Schipper te Leerdam publiceerde in maart 2017 in *De Saambinder* drie artikelen over de veelbesproken biografie. Hoofdtitel van diens serie is: 'Ds. Laurus Boone, singulier in alles'. De ondertitel 'schuld en schaamte' is na het eerste artikel verdwenen. Het is belangrijk om te onderzoeken wat de Gereformeerde Gemeenten (in Nederland) doen met de resultaten van het onderzoek en hoe waarheidsgetrouw hun verslaggeving is. Een nieuw karikatuurbeeld over ds. Boone is alleen te voorkomen door zaken concreet te benoemen. Omdat volgende generaties er recht op hebben om dit te weten

De feiten

Ds. Schipper geeft maar weinig blijk van bestudering van het boek.

1. Hij noemt in zijn eerste artikel als redenen voor ds. Boones afhaken 'de psalmberijming van Datheen en het oude ambtsgewaad met kuitbroek en bef.' De biografie bewijst echter bladzij na bladzij dat juist het *kerkbegrip* de oorzaak was (pag. 161-166, 174, 181, 313). Boone wilde de noodkerk in stand houden, net als Ledebouer en Fransen, terwijl Kersten een georganiseerd kerkelijk instituut wilde bouwen als Abraham Kuyper (317). Schipper mist hiermee de kern van het boek.

2. In artikel 2 stelt ds. Schipper dat ds. Beversluis zijn bekeerling en protegé Remijn had 'aangesteld' als oefenaar in de Zuid-Hollandse gemeenten. Boones boek bewijst echter, dat Remijn in die classis nooit is voorgedragen en nog minder is aangesteld (146-149). Beversluis gebruikte hem alleen als marionet om Boone dwars te zitten.

De ondertitel 'Schuld en schaamte' is alleen afgedrukt in het eerste artikel.

3. Ds. Schipper stelt dat op 5 juni 1907 'de mogelijkheid van samengaan van de gemeenten op de agenda stond'. Dat is niet waar. Op die vergadering werd de intentie tot samengaan uitgesproken, totaal onverwacht en ongeagendeerd. Het was beslist geen agendapunt (pag. 188) en alleen al daarom kan de vereniging die dag niet hebben plaatsgevonden.

4. In artikel 3 stelt ds. Schipper, dat Boone toestemming zou hebben gegeven zijn naam onder de definitieve Bepalingen op te nemen. Ook dit is niet waar. Boones toestemming gold alleen de concept-bepalingen (189). Ds. Kersten heeft Boones naam onder de definitieve Bepalingen gezet; die moet worden verwijderd.

5. Ds. Schipper schrijft: 'Overigens siert het ds. Boone wel weer, dat hij zich later zelf ook als schuldig aanmerkte...' Hij heeft niet begrepen, dat die schuld ds. Boones kerkbegrip betreft t.o.v. de Nederlandse Hervormde Kerk en niet zijn houding tot Gereformeerde Gemeenten (181). Het is duidelijk, dat ds. Schipper fout op fout stapelt en de kern van het boek mist.

Bedekken verwerpelijk gedrag Beversluis

Ds. Schipper vergelijkt Boones uiterst gedocumenteerde feitenrelaas (bijna 700 noten) over de Vereniging van 1907 met het boek van zijn collega ds. C. de Jongste over ds. Beversluis: *Lieflijkheid en Samenbinders*. Volgens ds. Schipper wordt Beversluis 'wel heel erg negatief neergezet' en krijgt hij bij De Jongste 'een gans andere Beversluis voor ogen'. Het notulenboek van Nieuw-Beijerland toont aan, dat De Jongste hieruit uitsluitend positieve dingen heeft beschreven. Dit notulenboek toont en bewijst echter ook Beversluis' bedekt en herhaaldelijk royeren van vijf Boone-gemeenten, het bedrieglijk inzetten van de afgewezen voorganger Remijn, het vervalsen van notulen en het structureel en opzettelijk misleiden van vergaderingen; hij schoffeerde, bedroog en misleidde voortdurend - men zal maar een reformatorische (!) school naar deze predikant hebben genoemd. Ds. Schipper

Opvallend vind ik in dit boek de tekening van ds. Beversluis. De voorzitter van de vergadering wordt wel heel erg negatief neergezet. Als ik de publicatie van wijlen ds. C. de Jongste lees ("Lieflijkheid en Samenbinders") krijg ik een gans andere Beversluis voor ogen. Kennelijk hebben de auteurs vanuit verschillende gezichtspunten bepaalde zaken bekeken. Geschiedschrijving is nooit louter objectief. Het is beschrijving van mensen over mensen. Met al het menselijke dat daaraan verbonden is.

verzwijgt die verschrikkingen en wuift dat verwerpelijke gedrag luchtig weg met de woorden: 'Kennelijk hebben de auteurs vanuit verschillende gezichtspunten bepaalde zaken bekeken. Geschiedschrijving is nooit louter objectief. Het is beschrijving van mensen over mensen. Met al het menselijke dat daaraan verbonden is.' Ds. Schipper negeert de feiten, die letterlijk in notulenboeken zijn te vinden en in Boones boek met bronvermelding worden geciteerd.

Prestigeproject

Ds. Schipper vindt het 'verdrietig', dat Boones boek 'de Vereniging van 1907 enkele keren wegzet als een prestige-object.' Hij gebruikt het woord 'prestige-object', in het spoor van J. Mastenbroek, die zich al bij de boekpresentatie distantieerde van datzelfde woord (RD 2-2-2017), terwijl in Boones boek tweemaal het woord 'prestige-project' wordt gebruikt. Ds. Schipper citeert dus uit de krant en niet uit het boek; hij wil blijkbaar Mastenbroek helpen. Maar een 'prestige-project' was het wel degelijk. Dat blijkt o.a. uit het chaotische verenigingsproces met dwangmatig handelen, respectloos overleg en het toegevoegde foute noodartikel 13, dat afhaken onmogelijk moest maken (160, 192, 320). De gemeenten waren niet één: enkele gemeenten hadden de onderlinge contacten verbroken en veel andere ambtsdragers uit beide kerken kenden elkaar niet eens. De gemeenten zijn dus niet samengegroeid, zelfs niet samengeregen, en dus absoluut geen 'werk van God', zoals ds. Kersten steeds beweerde. De door hemzelf geschreven notulen uit 1907 weerspreken wat hij in later jaren zelf zo positief over de Vereniging schreef. Ds. Van Oordt sprak over 'een menselijk samenplakken' en wilde de vereniging daardoor vroegtijdig afblazen (320). Dat 'prestige-project' blijkt ook uit Kerstens uitzonderlijk lange en felle ingezonden brief van 12 januari 1909, als reactie op één (fout weergegeven) regel uit Boones mond in een krantenberichtje. Hij sloeg in die brief hard en ongenueanceerd om zich heen en beschuldigde Boone grof en onterecht van allerlei zaken (185, 186, 319). Dr. H. Florijn zegt in een recensie 'dat ze bijna karaktermoord hebben gepleegd op Boone'. Kerstens buitensporige reactie onderstreept, dat Boone op goede gronden een deuk had geslagen in niets anders dan een prestigeproject. Het kerk- en gemeentebelang stonden niet voorop, het dominees- en prestigebelang wel.

Voorts moet mij van het hart dat ik het verdrietig vind dat de schrijver de Vereniging van 1907 enkele keren wegzet als een 'prestige-object'. Alsof het Kersten louter om prestige te doen was. En alsof in de Vereniging de hand des Heeren niet kon worden opgemerkt.

De hand des Heeren?

Ds. Schipper zet zijn beweringen over het 'prestige-object' kracht bij met de opmerking: 'En alsof in de Vereniging de hand des Heeren niet kon worden opgemerkt.' Ook deze mantra moet er nog bij, terwijl hij niet aangeeft waar en waaruit

die 'hand des Heeren' kan worden opgemerkt. Het tegendeel is waar. Het gedrag van voorzitter Beversluis blinkt uit in goddeloosheid. Diens toevoegen van het onkerkrechtelijke noodartikel 13 om kerkenraden te dwingen tot verenigen, is een duidelijke vorm van misleiding. Ook werden vijf Boone-gemeenten uitgesloten en is Boones schorsing nog steeds een beschamende vertoning. De Vereniging was dus geen volwaardige vereniging; niet in de goede zin van het woord en zeker niet naar de eis van Gods heilig Woord (320). De Heere laat Zijn hand niet opmerken in allerlei goddeloosheden en bekroont verwerpelijk gedrag nooit met Zijn zegen.

Zwijgcultuur

Ds. Schipper verzwijgt belangrijke nieuwe ontdekkingen over de bestaansgronden van zijn kerk. Bijvoorbeeld dat in 1907 de gezaghebbende Drie Formulieren werden ingewisseld voor de weinig betekende DKO, en dat de afscheidings-principes van Ledeboer en Fransen zijn opgeofferd voor de verwerpelijke neocalvinistische kerkbeginselen van Kuyper. Men zou verwachten dat hij zijn analytisch vermogen zou aanwenden om op deze cruciale zaken eerlijk commentaar te geven en de Vereniging tegen het licht houden, omdat de identiteit van zijn kerk in het geding is. Maar een signalering of heroriëntatie geldt blijkbaar als een nederlaag. Ook van het continu sjoemelen van Beversluis en van de beschamende ingezonden brief van ds. Kersten van 12 januari 1909 mogen zijn lezers niet weten (185, 186). Ook hier doet ds. Schipper het verleden geen recht.

Schorsing en eerherstel

Boones zogenaamde schorsing (vanwege scheurmakerij) is verwerpelijk, zoals blijkt uit de bijdrage van kerkrecht deskundige dr. D. de Vos (pag. 187-192). De procedure staat haaks op het kerkrecht. De Vereniging was een vrijwillig samengaan, zonder voorwaarden en zonder sancties; alles zou hetzelfde blijven. Alleen ds. Boone ontdekte dat de kerkelijke grondslag was veranderd en hij haakte legaal af. Ds. Schipper beweert dat ds. Boone 'zich veel te laat afmeldde', maar dat gebeurde royaal binnen de bedenktijd en was niet tegen de afspraken, de kerkorde of Gods

stel te verlenen aan ds. Boone door hem postuum te rehabiliteren. Feit blijft echter dat ds. Boone zich veel te laat en bepaald niet elegant afmeldde en dat hij vóór die tijd nooit heeft gesproken over het willen blijven in een 'noodkerk'. Overigens siert het ds. Boone wel weer dat hij zich later zelf ook als schuldig aanmerkte: 'Ik kreeg te zien hoe Gods Kerke daar in een verbroken toestand ligt en dat wij een uitgestoten hoop zijn, om eigen schuld buiten de tempel liggen, om der zonden wil'.

Woord. Hamvraag is: 'Wat heeft hij dan kwaads gedaan?' (Matth. 27:23). Ds. Schipper voert geen enkel (nieuw) feit aan, maar schrijft slechts: 'Eerherstel vragen lijkt me toch wat te ver gaan.' Hij doet alsof hij eerlijk naar de zaak kijkt, maar de uitslag staat al van tevoren vast. Ds. Schipper schreef in 2011 een boekje over de kerkorde, maar handelt er hier niet naar. Bijbels eerherstel verlenen vormt in linkse of liberale kerken geen probleem, maar in zogenaamd 'bevindelijke' wel degelijk.

Twee andere reacties op het vereiste eerherstel zijn:

- a. De heer J. Mastenbroek sprak bij Boones boekpresentatie: 'God heeft ds. Boone in ere hersteld en dat voor eeuwig.' De toon was gezet. Hij had het boek nog niet gelezen, maar over eerherstel was hij vooraf al duidelijk: geen eerherstel. Het is echter faliekant tegen Gods Woord om menselijke (ambtelijke) verantwoordelijkheid op God af te schuiven. Ook een kerk moet openbare fouten en zonden belijden en herstellen (Deut. 5:20; Ps. 15:3; Spr. 25:18; Mark. 12:31; Ef. 4:25; HC Zondag 43; Kersten, HC, 343).
- b. Synodevoorzitter ds. J.J. van Ekeveld berichtte enkele dagen na de verschijning van Boones boek: 'Het is de moeite waard om door te spreken over de vraag of ds. L. Boone rehabilitatie verdient' (RD 11-2-2017). En: 'Er zijn ook fouten gemaakt en er waren kerkrechtelijke onvolkomenheden.' Hij geeft hoop, dat de Gereformeerde Gemeenten een wat volwassener kerkverband gaan worden en fouten uit het verleden Bijbels gaan corrigeren. Dat is ook eerlijk tegenover de familie Boone en de Oud Gereformeerde Gemeenten in Nederland.

Die hoop op rehabilitatie geeft ook ds. P. Mulder te Geldermalsen in een reactie op rechter mr. D. Vergunst, die stelt dat de kerkelijke rechtspraak in de Gereformeerde Gemeenten niet onafhankelijk is. Ds. Mulder beweert: 'Zaken moeten echt inhoudelijk naar Schrift en belijdenis beoordeeld worden. Dat is de vaste intentie van kerkelijke vergaderingen' (RD 8-9-2017). Een volgende vergadering of synode zal uitwijzen in hoeverre zijn bewering waarheid is.

De pijn van 1907 blijft

De heer J.P. Sinke beweerde bij Boones boekpresentatie, dat met het voortschrijden van de tijd de toon milder wordt en 'de pijn van 1907 vrijwel geheel is verdwenen'. Maar niets is minder waar. Sinke weigert zelfs zijn mening te geven over Boones boek. Dominees van toen hebben blijkbaar de status van 'heilige' bereikt en kunnen maar moeilijk worden gecorrigeerd. Historie is niet meer van feiten afhankelijk, maar van kerk- en domineesbelang. Schipper probeert zijn recensie aannemelijk te maken met een stichtelijk citaat tot slot, een mooi schouderklopje voor ds. Boone, die 'mag rusten van zijn arbeid, in de rust die er overblijft voor het volk van God'. En dat is het dan.

Het voorgaande betekent overigens niet dat ik geen waardering heb voor de inhoud van dit boek. De schrijver heeft met verve het leven en werk van ds. Boone voor het voetlicht gehaald. Maar eerherstel te vragen lijkt me toch wat te ver gaan. Ik sluit me van harte aan bij de woorden die door ouderling Flip Verlinde gesproken werden bij het open graf van Lau Boone: 'Wij zien hier geen bloemen, geen loftuitingen als van de groten der aarde, hij hoeft ze niet te hebben, zo ver ingewonnen door Gods ontdekkende licht, dat hij geen ere waardig is. Hij mag rusten van zijn arbeid, in de rust die er overblijft voor het volk van God.'

Van ds. Schippers aangekondigde 'schuld en schaamte' is niets gebleken, hoewel er heel veel schuldigs en beschamends is gebeurd. Hij probeert Boones foute schorsing te herbevestigen zonder de minste deugdelijke motivatie. Het kerkelijke zelfbeeld is anders, maar gebrekkige denominaties als de Gereformeerde Gemeenten (in Nederland) lenen zich niet zo goed voor het objectief toepassen van kerkorde en kerkrecht, omdat de leiders zo machtig, de leersystemen zo bepalend, de contiuniteit zo vereist en de relaties zo onontbeerlijk zijn. Ds. Kersten schreef in zijn brief

van 12 januari 1909: 'Het recht eist, dat ds. Boone zijn beschuldigingen terugneemt.' Maar ds. Boone constateerde alleen terechte en bewezen feiten en hij beschuldigde niemand. Datzelfde recht - en vooral Gods Woord - eist dat juist de Gereformeerde Gemeenten (in Ned.) alle foute beschuldiging, schorsing en geschiedschrijving terugnemen, omdat God de God der waarheid is, omdat ds. Boone recht heeft op een eerlijke beoordeling, en kerk en wereld recht hebben op een eerlijk verhaal.

Beoordelingen van erkende wetenschappers

De recensie van ds. Schipper is verre van correct omdat hij de kerkhistorie, het kerkrecht en de feiten van 1907 niet serieus neemt. Kennelijk met de bedoeling een reeks zwarte bladzijden uit de geschiedenis van zijn kerk te wissen. Ter illustratie enkele fragmenten van drie erkende wetenschappers.

Prof. Dr. F.A. van Lieburg:

‘De biografie van J.M. Vermeulen over ds. L. Boone is een voorbeeld van zo’n poging tot recht doen aan een reeds lang gestorvene. De auteur heeft al veertig boeken op zijn naam staan, hoofdzakelijk levensbeschrijvingen van oud-gereformeerde predikanten. Naar mijn indruk heeft hij zichzelf in dit laatste boek overtroffen. (...)

Het onderzoek van Vermeulen volgt op diverse studies van dr. M. Golverdingen over de Gereformeerde Gemeenten in de eerste vijftig jaar van hun bestaan. Ze kenmerken zich door grondig brongebruik, ampele afwegingen en voorzichtige conclusies. Duidelijk is dat het beeld van cruciale synoden in 1931, 1945, 1950 en 1953 ingrijpend kan worden herzien. Nu ook ‘1907’ op de korrel wordt genomen, rijst de vraag of de beoefening van de ‘kleine kerkgeschiedenis’ nog zo onschuldig is als het lange tijd geweest lijkt te zijn. Wat moeten we, nu zelfs de grootmeester van de stichtelijke domineesbiografieën de vinger legt bij een pijnlijke episode in de geschiedenis van de gereformeerde gezindte? (...)

Een volwassen omgang met het verleden bestaat gewoon uit bronnenonderzoek, publicaties, discussies, evenwichtige beeldvorming en verslaglegging, zoveel mogelijk volgens de regels van het vak en op basis van vrije toegang tot archiefmateriaal. De boeken van Golverdingen en Vermeulen wijzen die richting. Hopelijk zetten nieuwe generaties de kleine kerkgeschiedenis in die geest voort. Dat helpt de gereformeerde gezindte verder in het recht doen aan gestorvenen en in het reine te komen met het rafelige verleden.’ (Transparant, mei 2017).

Dr. H. Florijn:

‘De conclusies van Vermeulen zijn overtuigend, hoewel schokkend. (...) Beversluis heeft in de periode tussen 1900 en 1907 onwaarheid gesproken in de algemene vergaderingen. Tegelijk heeft ds. Kersten, bij wie mogelijk helder zicht op Ledeboeriaanse tradities vertroebeld werd door zijn hartstochtelijk streven naar een breder kerkverband, in kerkrechtelijk opzicht aanvechtbaar gereageerd en in geschriften tendentius geëvalueerd. (...) Met dat alles heeft Vermeulen een biografie geleverd die zeker kerkelijk stof zal doen opwaaien, maar die recht doet aan deze herder in de noodkerk’ (RD 16-2-2017)

Dr. D. de Vos:

‘De vereniging heeft op de algemene vergadering van 9 en 10 oktober 1907 door het aannemen van bepalingen plaatsgevonden. Ds. Boone had zich toen al teruggetrokken. Hij kan dus niet worden geschorst door een kerkverband waarvan hij nooit lid is geweest’ (RD 16-2-2017).

RD hoofdredactioneel commentaar

- Een van de grofste vormen van liegen is de feiten keihard ontkennen. Men moet het lef hebben zich daar faliekant tegen te keren (19-2-2018).
- Eerlijkheid is bij conflicten belangrijk. Die eerlijkheid begint bij goed luisteren naar de ander met als doel echt te begrijpen wat hij of zij bedoelt (24-3-2018).